

УДК 338.515

І.В. ТРОФИМОВА, магістр, НТУ «ХПІ», Харків

М.В. ЛІТВИНЕНКО, к.т.н., доц. каф. ЕіМ, НТУ «ХПІ», Харків

ПЛАНУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ І ПРИБУТКУ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У роботі розглянуто проблему підвищення прибутковості промислового підприємства. Проаналізовано та економічно обґрунтовано проведення заходів зі зниження собівартості продукції. Встановлено їх доцільність на основі збільшення прибутку.

В работе рассмотрена проблема повышения прибыльности промышленного предприятия. Проанализировано и экономически обоснованно проведение мероприятий со снижением себестоимости продукции. Установлено их целесообразность на основе увеличения прибыли.

The paper presents the problem of increasing the profitability of industrial enterprises. Measures to reduce cost of goods have been analyzed and economically grounded. Their relevance has been established on the basis of profit increasing.

Ключові слова: прибуток, собівартість, планування, ефективність, витрати, підприємство

Вступ

У сучасних умовах жодне з промислових підприємств не обходиться без планування своєї діяльності і показників собівартості, прибутку та рентабельності. Економічно обґрунтоване визначення величини витрат, необхідних у планованому періоді для виробництва і збуту кожного виду та всієї промислової продукції підприємства є однією із передумов отримання запланованого прибутку, а значить ефективної роботи підприємства у перспективі, виконання ним своїх зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестиційних програм та програм стимулювання працівників. Прибуток у ринковій економіці – рушійна сила і джерело оновлення виробничих фондів та продукції, яка випускається [1].

Постановка задачі

Основною метою роботи є обґрунтування заходів з підвищення прибутковості організації на основі планування собівартості.

Методологія

Теоретичною основою вивчення даної теми стали роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, а її методичною – методи оцінки, зокрема, метод порівняння, фінансового, економічного та факторного аналізу, індексний метод.

Результати дослідження

Прибуток – це кінцевий фінансовий результат діяльності підприємств і в загальному вигляді є різницею між виручкою від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції. Як економічна категорія прибуток відображає чистий дохід, створений у процесі підприємницької діяльності [1].

Процес планування прибутку пов'язаний із визначенням зовні та внутрішніх чинників впливу, визначення резервів його збільшення. Схематично він представлений на рисунку 1.

Підприємство може збільшити прибуток за рахунок наступних заходів:

- збільшення обсягу випуску продукції;
- підвищення ціни на продукцію;
- зниження собівартості продукції (витрат).

Рис. 1 – Етапи процесу планування прибутку

Стратегію підвищення прибутковості на основі зниження собівартості пропонуємо розглянути на прикладі ПрАТ «СЄВЕРОДОНЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ АЗОТ» і його структурного підрозділу – цеху М-3. Підприємство сьогодні є комплексом великотоннажних технологічних виробництв з випуску органічної та неорганічної хімії [2], одним з яких є цех М-3, що займається виробництвом карбаміду.

Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства дозволив виявити наступне:

- протягом 2008-2010 рр. собівартість товарної продукції зросла на 62,9%, що призвело до росту витрат на 1 грн. товарної продукції склало понад 22%, що відображає збільшення ціни на сировину;
- випуск товарної продукції у порівнянні з 2009 роком за 2010 рік зріс на 54,12%, а порівняно з 2008 – на 33,47%;
- відбувся спад виробництва на 13,4% і реалізації на 18,87% у 2009 році, що пов'язано зі зниженням виробничої активності підприємства;
- всі показники рентабельності знизилися, особливо по відношенню до 2008 року. Поруч із зростанням обсягів виробництва, спостерігається значне зростання собівартості продукції (у 2 рази) та інших витрат, що і вплинуло на рентабельність. Так, наприклад за кожен гривню інвестованих коштів, інвестори отримали 0,26 грн. у 2008 і 2009 роках і 0,05 грн. у 2010 році.

Розраховані коефіцієнти рентабельності за основними показниками наведені на рисунку 2.

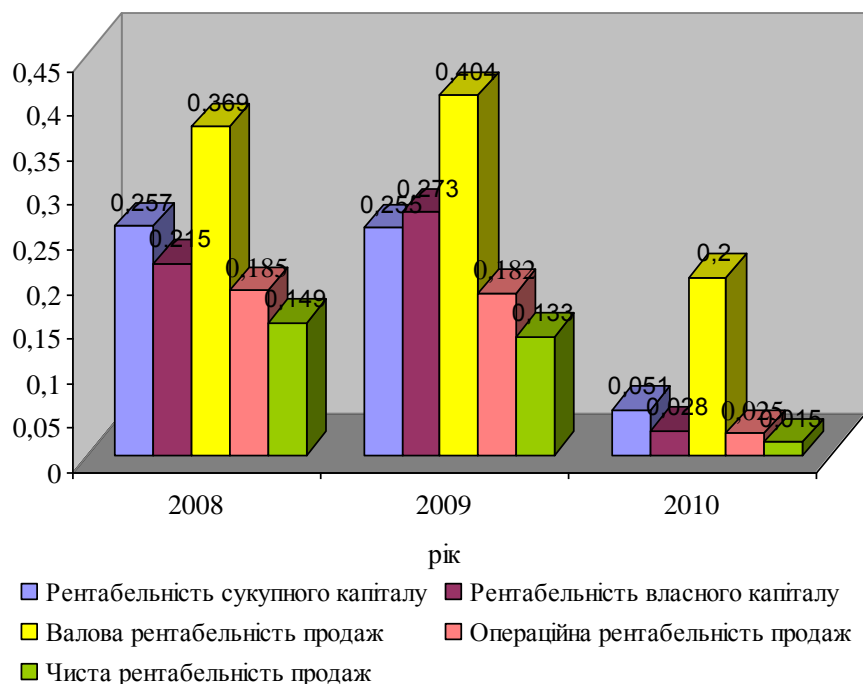

Рис. 2 – Показники рентабельності підприємства

Тож, бачимо, що спостерігається тенденція зниження прибутковості підприємства.

Щодо діяльності цеху з виробництва карбаміду, то в процесі аналізу визначено:

- на протязі аналізованого періоду (2008 – 2010 роки) обсяги реалізації цеху зросли майже на 20%, що засвідчує зростання попиту на карбамід на українських і закордонних ринках;

- зростає і вартісний обсяг продукції;

- собівартість продукції, у порівнянні з 2008 років у 2010 році зросла на 70%.

Порівняння техніко-економічних показників свідчить про рентабельну роботу цеху. Рентабельність у 2010 році склала 36,66%.

Однак, чинник собівартості теж вплинув на зростання вартісного обсягу продукції. Тенденції змін виробничої собівартості наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Тенденції змін виробничої собівартості продукції цеху М-3

Назва статті витрат	Витрати на одиницю, грн.. (на 1 тону)					
	2008 рік, грн.	%	2009 рік, грн.	%	2010 рік, грн.	%
1. Матеріальні витрати	329,58	69,30	381,88	66,08	530,98	70,31
2. Енерговитрати	89,98	18,92	119,09	20,61	129,47	17,14
3. Основна заробітна плата з нарахуваннями	1,77	0,37	6,27	1,08	6,13	0,81
4. ВУЕО	19,92	4,19	23,58	4,08	32,47	4,30
у т.ч. ам.обладн.	11,22	2,36	13,20	2,28	19,10	2,53
5. Загальновиробничі витрати цеху	17,16	3,61	20,57	3,56	26,15	3,46
у т.ч. ам. основн. засобів	3,63	0,76	6,10	1,06	5,28	0,70
6. Витрати майбутніх періодів	2,36	0,50	7,25	1,25	5,59	0,74
7. Виробнича собівартість	475,62	100,00	577,94	100,00	755,17	100,00

Перед більшістю промислових підприємств України сьогодні стоїть питання модернізації виробництва. Аналізований об'єкт не став виключенням. Дослідження показали зношеність основних виробничих фондів цеху (48,3%) і в тому числі наявного там обладнання (34,1%).

Тож, запропоновано провести реконструкцію цеху, зі збільшенням потужності на 7,2%. Вартість реконструкції з врахуванням вартості обладнання, комплектуючих, будівельно-монтажних робіт і витрат на інжиніринг склала 31941 тис. грн. Проект реконструкції є інвестиційним проектом для підприємства, тож для висновку про його доцільність нами розраховано ряд показників. Це: чистий дисконтований дохід (ЧДД), індекс дохідності, і дисконтований термін окупності.

Для інвесторів і підприємства найбільшу зацікавленість представляє показник дисконтованого терміну окупності (ДТО), що був розрахований на основі чистого і накопиченого дисконтованого доходу (див. табл. 2).

$$ДТО = 1 + \frac{|-12233,1|}{|-12233,1| + |86345,25|} = 1,12 \text{ року}$$

Таблиця 2– Розрахунок накопиченого ЧДД

Роки	ЧДД, тис. грн.	ЧДД накопичений, тис. грн.
1	110811,45	-12233,1
2	98578,35	86345,25
3	89553,78	175899,03
4	73774,75	249673,78
5	81910,27	331584,05

За розрахунками, термін окупності проекту склав 1,12 року, що є прийнятним для підприємства. Прибуток, що може отримати підприємство за проєктовані 5 років становить 454628,59 тис. грн. без врахування витрат на реконструкцію.

За рахунок проведеної реконструкції, собівартість одиниці продукції карбаміду зменшилась на 6,63 грн., що видно з таблиці 3.

Таблиця 3 – Розрахунок планової собівартості

Статті витрат	Попередня собівартість		Δ собівартість		Планова собівартість, грн
	грн/т	%	%	грн/т	
1. Матеріальні витрати	530,98	0,7031	0,0000	0,00	530,98
2. Енерговитрати	129,47	0,1714	0,0000	0,00	129,47
3. Основна заробітна плата з нарахуваннями	6,13	0,0081	-0,0568	-0,43	5,70
4. ВУЕО	32,47	0,0430	-0,3010	-2,27	30,20
У т.ч. ам.облад.	19,1	0,0253	-0,1770	-1,34	17,76
5. Загальновиробничі витрати цеху	26,15	0,0346	-0,2424	-1,83	24,32
у т.ч.ам. осн. засобів	5,28	0,0070	-0,0489	-0,37	4,91
6. Витрати майбутніх періодів	5,59	0,0074	-0,0518	-0,39	5,20
7. Виробнича собівартість	755,17	1	-0,8780	-6,63	748,54

Річний ефект від впровадження розрахований у розмірі 2652 тис.грн. Фактично він являю собою економію на матеріальних ресурсах.

Висновки

Величина прибутку, його обґрунтованість і механізм розподілу можуть суттєво змінюватись залежно від підприємства, ситуації, економічної системи. Але важливо не те, як визначається прибуток, а те що підприємство може виникнути і успішно функціонувати тільки тоді, коли очікується якась винагорода – прибуток [3].

В роботі проаналізовано ефективність роботи ПрАТ «СЄВЄРОДОНЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ АЗОТ» та цеху М-3. На основі цього, визначено, що реконструкція цеху дозволить не лише отримати прибуток у розмірі 454628,59 тис. грн за 5 років, а й знизити собівартість 1 тонни продукції з річним ефектом від заходу у 2652 тис.грн.

Тож, сьогодні планування собівартості і прибутковості на підприємстві є визначальними факторами його ефективної перспективної роботи. Підвищення прибутковості і отримання визначеного рівня прибутку можливе лише за умови стратегічного планування, що досягається обґрунтуванням зниження собівартості.

Список літератури: 1. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук ; Терноп. нац. екон. ун-т. - К. : Центр учбової л-ри, 2010. - 304 с. 2. <http://www.azot.lg.ua/> 3. Політична економія: Навч. посібник / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. — К.: КНЕУ, 2001. — 508 с. 4. Планування діяльності підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М. А. Бєлов, Н. М. Євдокимова, В. Є. Москалюк та ін.; За заг. ред. В. Є. Москалюка. — К.: КНЕУ, 2002. — 252 с. 5. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 504 с.

Надійшло до редколегії 28.12.2011